

Николаев А. М. Система государственной власти в России и в мире: историко-правовая ретроспектива. Монография / Ю. А. Дмитриев, А. М. Николаев. – М.: ООО «Профобразование», 2002. – 839 с. 11. Масловский М. Политическая социология бюрократии. Перевод с английского. / М. Масловский – М.: Институт социологии РАН, 1997. – 211 с.

УДК 328.126

ДЕПУТАТСЬКИЙ КОРПУС: КОМУНІКАТИВНА ЕВОЛЮЦІЯ ЧИ РЕГРЕС

Юрій Ганжуров,
доктор політичних наук,
керівник Парламентського видавництва

Статтю присвячено висвітленню поетапного становлення депутатського корпусу як політичної еліти України, у ході якого важливу роль відіграє електоральний фактор.

Ключові слова: депутатський корпус, Верховна Рада України, уряд, президент, політична еліта.

The article is devoted to research of phased becoming of deputy corps as political elite of Ukraine in the making of which an electoral factor plays the leading role.

Keywords: deputy corps, Verkhovna Rada of Ukraine, government, president, political elite.

Політичний статус депутатського корпусу визначається представницькою моделлю демократії. Головне, що відрізняє депутата поміж інших можновладців, – це кредит довіри громадян, делегований йому в процесі народного волевиявлення. Отже, формування парламентської еліти є результативною категорією участі громадян у політиці. Водночас депутатський корпус, утворений у зазначений спосіб, відбиває й неоднорідність політичного класу. Розкриваючи особливість такої «неоднорідності», Ф. М. Рудич зазначає, що до політичного класу «належать представники й офіційного політичного класу, і опозиційних течій. І ті, й інші представляють інтереси різних, часто антагоністичних соціальних верств» [1]. У зв'язку із цим вбачається логічним визначення поетапного становлення депутатського корпусу.

Перший етап полягає у циркуляції в інформаційному просторі політичної інформації, що є неодмінною складовою виборів до

Верховної Ради України. Специфікою цього етапу є визначення «правил гри» у ході обрання депутатського корпусу. При цьому актуалізуються питання законодавчого забезпечення виборів до Верховної Ради України, гармонізація соціально-електоральних потреб з нормами Конституції.

У процесі еволюції виборчого законодавства і трансформації політичної системи в бік парламентаризму та позитивних тенденцій у партійному будівництві ця вимога набула адекватних розв'язок громадянського суспільства змін. Вибори до Верховної Ради України VI скликання відбулися в принципі демократично, що значною мірою було результатом прискореної виборчої кампанії після незаконного, антиконституційного розпуску Верховної Ради V скликання.

Помітною ознакою зміни акцентів у парламентських перегонах стало декларування ідеологічних концептів – від створення виборчих блоків до публічної демонстрації планів об'єднання їх складових в одну партію. Саме тут, по-перше, дався взнаки визначальний вплив зворотного зв'язку, який матеріалізувався результатами виборів до Верховної Ради України. По-друге, спостерігалась множинність політичних фігурантів в особі партій (блоків), що брали участь у виборчих перегонах. По-третє, помітний вплив справила електоральна енергетика, що мала місце під час виборів до Верховної Ради України V скликання. На жаль, вона полягала в електоральному розмежуванні за регіональною ознакою, яка, на думку І. Зварича, далася взнаки й на президентських виборах 2010 р. [2].

Водночас, при конституційних гарантіях кожному громадянину вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, це право періодично абсолютизувалося учасниками виборчого процесу. Декларованою категорією залишилася норма Основного Закону про те, що зазначене право може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобіганням заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [3].

Характерно, що на цьому тлі відійшла на задній план традиційна дискредитація парламенту, оскільки кампанія критики Верховної Ради України, куди прагне потрапити чимало претендентів на депутатський мандат, у період виборчих перегонів вбачається не лише нелогічною, а навіть небезпечною, що провокує в електораті настрої абсентеїзму. Проте проходження до парламенту основних партій залишає нереалізованими амбіції їхніх конкурентів,

котрі неминуче шукатимуть у діяльності новообраних депутатів можливостей інформаційної сублимації та сатисфакції.

Другий етап становлення депутатського корпусу полягає у його структуризації. При цьому, якщо кількість фракцій у парламенті визначена актом прямого волевиявлення, то процедура формування персонального складу комітетів конкретизується регламентом Верховної Ради України. Як свідчить парламентська практика, питання, що викликають найбільший політичний резонанс, передують процедурі формування персонального складу комітетів у роботі першої сесії Верховної Ради України у такому режимі:

- заслуховування позачергового послання Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;
- доповідь Голови Верховної Ради України попереднього скликання про стан законодавчої роботи;
- заслуховування доповіді підготовчої депутатської групи;
- обрання Голови Верховної Ради України [4].

У цій процедурі формування парламенту провідною категорією є процедура обрання керівництва парламенту – широкий спектр переговорів, погодження інтересів і посадових компенсацій залишається за лаштунками прозорості, що відтак породжує великий масив публічних прогнозів, припущень та чуток як у ЗМІ, так і у форматі міжособистісної комунікації. Саме від цього моменту починає виявлятися партійна система поляризованого плюралізму – типу партійної системи, що характеризується представництвом у парламенті кількох партій, між якими існує гостре політичне та ідеологічне розмежування та протистояння [5]. Про це свідчать і ті суперечливі процеси під час формування коаліцій депутатських фракцій у Верховній Раді України VI скликання і та недовіра, що стала ініціативним чинником пропозицій щодо обрання Ю. Тимошенко на посаду керівника уряду процедурою публічного голосування кожного депутата окремо.

Гострою залишається проблема визначення предметів відання профільних комітетів та їх оптимальної кількості. Нашарування на принцип пропорційного розподілу місць у профільних комітетах вимог пріоритетних інтересів парламентської більшості (коаліції), з одного боку, та парламентської меншості (опозиції), з іншого, створює конфлікт саме через дуалізм мотивації їх комплектування. У кінцевому підсумку це суттєво корегує ефективність діяльності комітету. Адже навіть за умов головування в комітеті представника опозиції, рішення комітету, яке приймається його членами колегіально, вступає у протиріччя з позицією опозиції, у віданні якої цей комітет перебуває без контрольного пакету голосів.

Власне, саме тут, на рівні опрацювання рішення, визначальним є вплив співвідношення сил по лінії «більшість – меншість», який

у цьому аспекті заслуговує на підвищену увагу з боку дослідників. Через це питання структуризації депутатського корпусу закладає коло відносно самостійних суб'єктів політичної комунікації, яке може корегуватися як коаліційними, так і опозиційними домовленостями. Проте, як свідчить аналіз фракційного голосування, воно не є тотожним форматом депутатських об'єднань.

Третій етап становлення депутатського корпусу полягає у здійсненні народними депутатами законодавчої, бюджетної, контрольної, номінативної та інших функцій. Звичайно, зазначені функції не реалізують усього комплексу діяльності парламентаріїв. Вони також наділені своєрідними проміжними функціями, якими є церемоніальна чи процедура імпичменту президента тощо. Взагалі принцип певної самостійності, взаємного стримування і балансування гілок влади, що закріплений у конституціях демократичних країн, є вагомим набуттям сучасної політичної теорії та практики. Важливо, що «для західних демократій характерне використання принципу розподілу влад без прямої згадки про це в конституціях. Аналогічний підхід спостерігається також і в конституціях Латвії, Литви, Естонії» [6]. Проте дієздатність парламенту залежить не лише від його місця і ролі в конституційному розподілі влад, а й від структуризації законодавчого органу.

Для України проблеми структуризації депутатського корпусу пов'язані зі складним, часом конфліктним пошуком прийнятної для наших традицій народного представництва моделі парламенту. Цей процес багато у чому обумовлювався боротьбою за повноваження між політичними інститутами державної влади, спробою ослабити законодавчу владу на противагу намаганням зміцнити парламент у частині його суттєвого впливу на всі сфери соціально-економічного життя в країні. Вододіл змагальних ініціатив у цьому напрямі в принципі пролягав між двома позиціями: який парламент потрібен Україні – однапалатний чи двопалатний. У фаховій літературі ця тема була предметом доволі активного обговорення, особливо під час підготовки проектів нової Конституції України.

У системі обґрунтування авторських позицій впадають в око вельми численні посилання на структурні особливості світових парламентів. Проте, на нашу думку, кількісні показники, переліки різних видів парламентів на користь ідеї бікамералізму чи навпаки не справлятимуть особливого враження через те, що Україна має свої традиції державотворення в минулому і фігурантів політичних дій у сьогоденні, і будь-які порівняння із кількістю палат парламентів держав Центральної Азії так само умовні, як й історичні паралелі з повноваженнями палати лордів Великої Британії.

В Україні пропозиції щодо створення двопалатного парламенту являють собою авторитарні рефлексії інституту экс-президента

В. Ющенко, який запропонував свій проект Конституції України. [7] Проте, враховуючи, що питання бікамералізму із категорії теоретичних міркувань свого часу перейшло у площину можливої імплементації, виникла потреба у деталізації переваг і недоліків бікамералізму, що її докладно здійснив В. Журавський. У цьому контексті науковець до переваг двопалатного парламенту відносить змагальність палат одна супроти одної в процесі підготовки законів, збалансування політичних різновекторних сил у парламенті. Це, в свою чергу, корегує політичні інтереси в суспільстві, оптимізує діяльність палат з огляду на зменшення кількості членів палат і тим самим створює умови для конструктивного обговорення питань і прийняття рішень. Недоліками бікамералізму він вважає ускладнення законодавчої процедури обговорення та прийняття рішень, а також переведення процесу прийняття політичних рішень на рівень виконавчої влади через громіздкість функціонування парламенту і, як наслідок, посилення авторитарних методів правління, можливість політичного розмежування всередині парламенту за векторами верхня – нижня палата, що загострюватиме суперечності між гілками влади в цілому.[8]

Досвід парламентської практики доводить дуалістичність моделі парламентської більшості, що обумовлюється суб'єктами ініціювання критеріїв визначення цієї категорії. Глава держави, структури виконавчої влади асоціюють певною мірою парламентську більшість з керованою ланкою, вразливою, зокрема, за допомогою непрозорих, проте надійних, хоча й некоректних з точки зору суспільної моралі адміністративних та інших методів переконання депутатів. Усвідомлення необхідності формування демократичної більшості представниками опозиції відбувається в процесі розбудови нових політичних відносин, які мають еволюційно витіснити старі [9]. Це означатиме становлення парламентсько-президентської форми правління.

У цьому контексті симптоматичним вбачається те, що Верховна Рада України VI скликання розпочала свою діяльність не з перерозподілу парламентських комітетів, а зі створення коаліції депутатських фракцій. Посилення результативності роботи погоджувальної ради депутатських груп і фракцій також свідчить про відповідні спроби структуризації парламенту. По суті, фракції в рамках погоджувальної ради взяли на себе функцію політичного узгодження рішень парламенту, а також тягар вироблення політичних домовленостей та пошуку компромісів. У перспективі лише на основі фракцій можливе формування стійкої парламентської більшості (коаліції), здатної взяти на себе відповідальність перед виборцями.

Водночас у Верховній Раді України V скликання політично актуалізувалася проблема визначення прав і повноважень парламентської опозиції. Парламент двох попередніх скликань напроцював законопроекти відповідної тематики, проте жоден із них не пройшов навіть першого читання. Здавалося, сили «помаранчевого табору», що перебували у 2006-2007 рр. у парламентській опозиції, мали ініціювати та обстоювати законодавче забезпечення прав опозиції. Проте цього не сталося. У зв'язку із цим глибоко прогностичною вбачається думка Ф. М. Рудича про те, що керувати вміє той, хто вміє передбачати: «...стати політичним лідером високого рівня можна і за умов оволодіння методом складання політичних прогнозів» [10].

З огляду на висловлене, можна зрозуміти, чому зазначені опозиціонери у Верховній Раді України V скликання залишалися пасивними щодо захисту прав опозиції. Вони прогнозували дострокове переобрання парламенту і розраховували на перемогу, яка стане вагомішою, якщо у Верховній Раді України VI скликання опозиція не матиме впливових преференцій.

Характерно, що спроба домінування однієї політичної сили у статусі опозиції наражається на претензії на участь у владі значної кількості партій. Це спродукувало, з огляду на наявність тривідсоткового бар'єра на виборах 2006-2007 рр., надмірне політичне подрібнення сил у період підготовки до виборів, яке почасти завершилося об'єднанням партій у передвиборчі блоки. В результаті до парламенту прийшли представники певної кількості «диванних» партій.

Вірогідно також, що переважна більшість нині зареєстрованих партій не має перспектив стати парламентськими в принципі, а частина – без застосування іменних виборчих блоків, які зазвичай зазнають кадрових втрат після проходження до парламенту. Така закономірність віддзеркалює потребу у зміцненні парламентських партій. Цей процес спрямований на становлення партії, так би мовити, під парламентським дахом. Вимальовується модель формування електоральної підтримки політичних партій саме через депутатський корпус. Парламентарії мусять вдаватися до апеляційних контактів із громадянами, неминуче наражаючись на настрої розчарування, до яких призводять популістські маніпуляції та пар-кампанії [11].

В інформаційному просторі України циркуляція соціального невдоволення різними каналами комунікації має аритмічний, проте прогресивний характер. І якщо пікети на парламентському майдані стали звичним явищем так само, як і пряма трансляція пленарних засідань Верховної Ради України, що в таких випадках адресується пікетувальникам, негативно послідовним залишається

механізм перекомутації ситуативної енергетики невдоволених громадян безпосередньо на парламент. При цьому активність таких дій часто прямо пропорційна актуалізації нерозв'язаних питань, які перебувають у центрі боротьби за повноваження між суб'єктами державної влади.

Вочевидь, для влади в сучасному суспільстві найкраща ситуація – коли вона залишається непомітною, розпорошеною в соціумі (просторово й структурно), а її прояви реалізуються у формі «здорового глузду», звички, «природної» практики, тобто спроможності влади забезпечити свою моральну, політичну й інтелектуальну перевагу і лідерство, не застосовуючи насилля. Гегемонія держави досягається шляхом «інкорпорування», тобто введення основних складових домінантного світогляду у всі базові структури суспільства й переконання, норми, цінності, звички людей, які з ними асоціюються.

Таким чином, у сучасну епоху відбувається представлення інтересів влади як інтересів суспільства в цілому, а взаємодія влади й суспільства базується на комунікації, а не на дії. Саме така тенденція до перекомутації правових важелів управління спонукає до пошуку відмінних від періоду кучмізму діалогічних відносин влади і соціуму, в центрі яких часто були порушення закону і насильницькі дії.

Нині для українського політикуму провідною стала думка про правомірність висновку щодо зміцнення в нашій державі правових засад громадянського суспільства всупереч правовому нігілізму авторитарної влади і завдяки тоталітарним рефлексіям, які лише прискорили цей процес. Саме в періоди президентських і парламентських виборчих кампаній наочно визначилися потреби громадськості у подоланні правового імунодефіциту. У зв'язку з цим прогностичним видається твердження М. Сенченка: «Тим жителям України, які бояться дивитися правді в очі, а посилаються на своєрідне алібі – «системні умови» чи «об'єктивні обставини», які вищі за наші суб'єктивні можливості, скажу, що таке «алібі» не може бути виправданням убивчої бездіяльності. Настав час, щоб поліпшити «алібі бездіяльних» і сказати, що кожен може і повинен брати участь і впливати на перебіг подій, замість того, щоб картати себе за бездіяльність» [12].

Отже, чинники громадського ставлення до законодавчих актів, оцінки законів у суспільній свідомості містяться у площині виконання нормативно-правових актів, коли відбувається їх комунікація у соціальному середовищі. Саме тому набуває особливої ваги визначеність пріоритетів розвитку законодавства, адаптованого до соціальних потреб суспільства. По суті, ці пріоритети втілюють у собі основні цілі й завдання депутатського корпусу, визначають

напрями реалізації законодавчої функції парламенту. Саме тому процес формування правової культури громадян може розглядатися переважно в контексті розвитку законодавства. Ця особливість притаманна країнам пострадянського періоду на відміну від усталених демократій, де правова свідомість уже виступає соціальним регулятором інституціональних зв'язків між складовими політичної системи та громадянського суспільства. Натомість в умовах становлення й розвитку українського парламентаризму на перше місце висувається завдання комунікативного забезпечення консолідованої участі парламенту і громадян у формуванні правової системи цінностей суспільства. Тобто йдеться про максимальне наближення інтересів соціуму до механізму їх законодавчої імплементації. Це, у свою чергу, спонукатиме громадян до законотворчих ініціатив, що можуть бути продукованими тими, хто не лише зацікавлений у захисті своїх прав, а й знає, як це зробити.

Еволюція формування правової культури бере початок від створення громадської думки як рушійної сили суспільної поведінки, зокрема в частині мотивації дій громадськості під час здійснення виборчого та референдумного процесів. У ході її трансформації, як вважає автор моделі реконструкції політичної свідомості У. Геймсон, відбувається заміна змісту громадської думки на категорію «знання» [13]. Ця категорія стає провідним чинником формування правової культури. У зв'язку із цим постає питання про спосіб наповнення такими знаннями суспільної свідомості. Іншими словами – потребою визначити форми передавання правових знань громадянам. Суб'єктом такого передавання має виступати депутатський корпус з огляду на комунікативну сутність парламентської діяльності.

На нашу думку, єдиний законодавчий орган за своєю природою має здійснювати функцію поширення правових знань у кількох напрямках. Першим і багатим в чому визначальним для індексації правової культури громадян є напрям ідентифікації Верховної Ради України у масовій свідомості як комунікатора ідей і сукупності поглядів, пов'язаних із пріоритетністю інституту представницької демократії в політичній системі суспільства. Реалізація цього завдання вимагатиме створення відповідних передумов, передовсім організаційно-інформаційних, для поширення засобами політичної комунікації теоретичних засад парламентаризму, що відтак прискорить процеси формування соціальної потреби громадян в опануванні тих знань, котрі в широкому розумінні становлять зміст культури парламентаризму. За визначенням А. Погорелової, «культура парламентаризму полягає у постійному відчутті державою та громадянським суспільством одним одного, усвідомленні партнерами важливості діалогу влади і суспільства, всіх його

громадян, виробленні механізмів результатів співтворчості на базі зазначеного діалогу» [14].

Таким чином, пошук ефективних форм діалогізації парламентської комунікації в контексті підвищення правової культури громадян України окреслює наступний напрям цього процесу, який полягає в організаційній структуризації власне участі громадян у парламентській діяльності. Зрозуміло, що за певних умов вразливою конституційною нормою стосовно громадської участі в ухваленні рішень на національному рівні є право народу на ініціювання всеукраїнського референдуму, наслідки якого можуть бути неоднозначними для демократичних перспектив.

Проте питання обговорення доцільності імплементації референдумних рішень у поле законотворення залишається інструментарієм у політичній боротьбі за повноваження між різними гілками влади та главою держави. У цьому плані заслуговує на увагу психологічна готовність депутатського корпусу до боротьби за владу. Модель парламентської чи в крайньому разі парламентсько-президентської республіки вимагає від депутатського корпусу комплексу соціально переконливих аргументів на свою користь. У зв'язку із цим постає правомірне питання: чи готові народні депутати до цього?

Адже в парламентському дискурсі діє принцип переміщення від рівня індивідуального контакту до більш високого рівня складних соціальних відносин. На такому рівні депутатське (кандидатське) мовлення політичного, релігійного, етнічного тощо змісту, що має конкретний адресат, може мати інший, непередбачуваний результат. Обумовлено це такою залежністю: чим більшою є аудиторія, тим сильнішими є розбіжності в освітньому, фаховому, культурному рівні електорату, тим, відповідно, менше шансів у депутата (кандидата) бути почутим і зрозумілим аудиторією. Через це парламентський дискурс має структуруватися за такими компонентами, які можна розглядати як співвідношення когнітивного й афективного засад у парламентському дискурсі. Вони зводяться до тлумачення принципів, що регулюють соціально-політичні, соціально-економічні відносини, стосунки між особистістю та суспільством, рівня стабільності макроекономічної і соціально-економічної ситуації.

Проте на цьому тлі впадає в око найуразливіша ознака парламентського дискурсу, що впливає із кризи ідентичності. Як слушно зауважує М. Розумний, значно наочніше й яскравіше ця криза «схоплюється» на рівні масової комунікації – «маніпулятор апелює до соціальної пам'яті і соціальної уваги... часте застосування подібних технологій (а ними супроводжується практично кожна загальнонаціональна виборча кампанія) призводить до виснаження

емоційно-психологічного ґрунту спільноти, на якому збирають одноразовий електоральний урожай...» [15].

Отже, в питанні становлення депутатського корпусу як політичної еліти на перше місце висувається електоральний фактор. Реалізація прагнення одержати мандат депутатської довіри здійснюється засобами політичної реклами.

Зрозуміло, що у процесі еволюції політичної системи депутатський корпус України зміцнює свій статус політичної еліти на засадах адаптації законодавчого механізму його формування до потреб корпоративних інтересів промислово-фінансових груп. Вочевидь, йдеться про поступову гармонізацію партійного будівництва (за формою) із прагматичними мотиваціями (за змістом) під парламентським дахом. При цьому наочно конкретизується основна мета – легітимізувати елітарне становище як природне і визнане суспільством явище. З цієї метою поступово переглядаються принципи складові виборчої системи.

Вочевидь, що ідея «відкритих списків» передовсім означає реставрацію індивідуалізованої прозорості мажоритарної системи. Ця обставина вимагатиме від кандидатів у депутати відновлення чи потребу в опануванні методики публічного політика. Вибори до органів місцевого самоврядування, що мають відбутися в жовтні 2010 року, стануть випробуванням на професійну міцність для політиків, а громадяни отримають персоніфікований вибір місцевого істеблішменту, що стане дороговказом для майбутніх виборчих перегонів.

1. Рудич Ф. Політичний клас в сучасній Україні: передумови становлення (частина 1) // Віче. – № 9. – 2009. – С. 25. 2. Зварич І. Регіональні особливості етнополітичних процесів: електоральний контекст // Там само. – № 12. – 2010. – с. 9. 3. Інформаційне законодавство України: науково-практичний коментар / За ред. Ю. С. Шемчушенка, І. С. Чижа. – К., 2006 – С. 3. 4. Регламент Верховної Ради України / Верховна Рада України: офіційне видання. – К., 2008. – С. 18. 5. Див.: Шляхтун П. П. Парламентаризм: словник-довідник. – К., 2003. – С. 97.

6. Див.: Конституції стран СНГ и Балтии. – М., 1999 – С. 7. 7. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України» // Офіційний вісник Президента України. – № 8 (93). – 2009. – С. 14-19. 8. Журавський В. С. Становлення та розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми). – К., 2002. – С. 152-187. 9. Кресіна І. О., Перегуда Е. В. Парламентські вибори в Україні: правові і політичні проблеми. – К., 2003. – С. 123. 10. Політика в особах. Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний та регіональний

контексти / За заг. ред. Ф. М. Рудича. – К., 2008. – С. 23. **11.** Див.: Четверта сесія Верховної Ради України шостою скликання / Бюлетень № 4: Видання Верховної Ради України. – К., 2009. – С. 89. **12.** Сенченко М. Інформаційна агресія та її вплив на культуру // Вісник Книжкової палати. – № 5. – 2010. – с. 5. **13.** Викл. за: Вершинин В. Политическая коммуникация в информационном обществе. – СПб., 2006 – С. 104. **14.** Погорелова А. І. Шляхи забезпечення відкритості роботи Верховної Ради України // Слухання у комітетах Верховної Ради України в контексті культури парламентаризму. – К., 2009. – С. 78. **15.** Розумний М. Український персоналізм як фактор політичної культури // Політичний менеджмент. – № 3. – 2005. – С. 97-98.

УДК 321.01:316.776

ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ У ПОЛІ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ

Владислав Ковалевський,

кандидат політичних наук,

старший науковий співробітник

Інституту політичних і етнонаціональних досліджень

ім. І. Ф. Кураса НАН України

Стаття присвячена теоретичному аналізу типів і форм інформаційних інтеракцій у сучасних політичних системах. Виділяються безпосередні та опосередковані типи інформаційних взаємодій, які мають численні форми та моделі. Розглядаються елементи політичних інтеракцій, які складають інфраструктуру сучасної держави та підґрунтя її відносин з громадянами, їх об'єднаннями, а також засобами масової інформації та комунікації.

Ключові слова: *політична комунікація, інформація, інтеракція, взаємодія, інформаційно-комунікаційні технології.*

The article has a theoretical analysis of types and forms of information interaction in modern political systems. The author selected the direct and indirect types of information interactions, which have many forms and models. He also considered the elements of political interactions, which are the infrastructure of a modern state and the basis of its relations with citizens, associations, media and communications.

Keywords: *political communication, information, interaction, information and communication technologies.*